

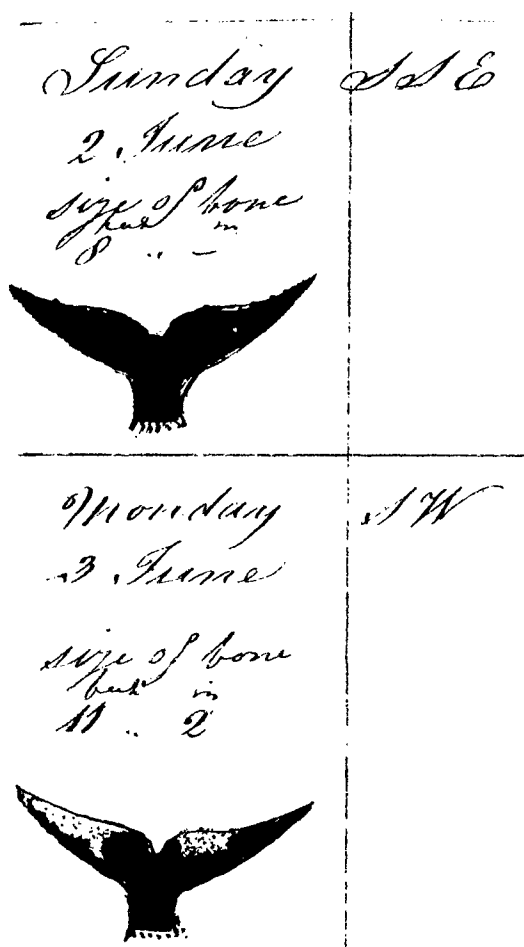
Jameson Land

Af Finn Breinholt Larsen
og Karen Marie Pagh Nielsen

Kurs Østgrønland

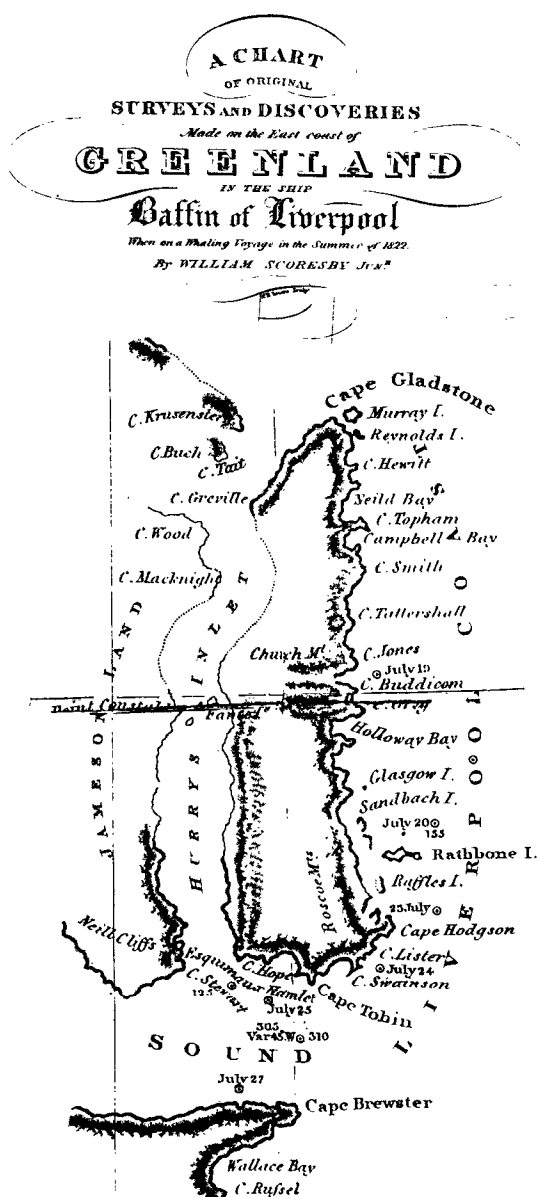
Den 18. marts 1822 afsejlede hvalfangerskibet Baffin fra Liverpool med kurs mod Østgrønland. Skibets kaptajn var William Scoresby Jr., en af Englands dygtigste hvalfangstkommandører og samtidig en ivrig amatørvidenskabsmand, medlem af et af tidens mange »lærde selskaber« (Wernerian Society). Rejsens formål var da heller ikke udelukkende hvalfangst, men også at udforske den næsten ukendte østgrønlandske kyst.¹ Efter en vanskelig sejlads gennem pakisen nåede Baffin den 24. juni frem til munden af den fjord, der skulle komme til at bære kaptajn Scoresby's navn. I de følgende dage foretog William Scoresby og hans mænd rekognosceringer i munden af fjorden og var i land flere steder. De stødte ikke på mennesker, men til gengæld fandt de talrige eskimoboplader, hvoraf nogle syntes at have været beboet for nylig. To steder fandt man askerester, som Scoresby vurderede højst kunne være et år gamle.²

William Scoresby foretog også den første primitive kortlægning af fjord-

Fra William Scoresby Jr.'s logbog fra rejsen til Østgrønland 1822.

området, og en række stednavne på grønlandskortet vidner stadig om Scoresby's rejse: Stewart Ø, Kap Brewster, Kap Tobin, Hurry Fjord, Kap Hope, Liverpool Land. Et område på den nordlige bred af Scoresby Sund fik betegnelsen Jameson Land efter præsidenten i Wernerian Society, professor Jameson. Det er dette landområde, der er emnet for nærværende temanummer.

Udsnit af William Scoresby Jr.'s kort fra rejsen 1822, hvor
hvalfangerkaptajnen navngav en række lokaliteter langs kysten.

En sommerdag i Jameson Land

Et mærkeligt land, rigt på plante- og dyreliv, en »arktisk oase« midt på den ellers så tilknappe østkyst. Områdets forskellighed fra de omgivende kyst-

strækninger slog Scoresby og andre efter ham. Hør blot premierløjtnant Carl Ryders beskrivelse af en sommerdag i det sydlige Jameson Land i 1891, da han som leder af en dansk østgrønlandsekspedition gjorde holdt her: »Hele sydenden af Jameson Land bestod af lave, nogle få hundrede fod høje skrænter af sand, ler og grus; nedenfor dem kom en lav, flad forstrand af varierende bredde. Medens båden roede langs kysten, gik løjtnant Vedel og jeg et par mil på stranden. Hvis man ikke havde haft udsigt til den høje fjeldkyst lige ovenfor, eller til den isfyldte fjord udenfor, behøvede man ikke megen fantasi for at kunne indbilde sig, at man gik et eller andet sted på Jyllands vestkyst: Den lave, flade forstrand af fast sand, skrænterne med deres lyngklædte kløfter, den opdrevne tang og drivtømmeret på stranden, den klare himmel, og varmen fra den stikkende sol, småfuglene som kvidrede i lyngen, og sommerfuglene, som flagrede fra blomst til blomst. Alt var som hjemligt og så uligt, hvad jeg hidtil havde haft lejlighed til at se i Grønland, at man kunne fristes til at tro sig forsat til sydligere breddegrader; et blik ud over fjorden var imidlertid tilstrækkeligt til at kalde os tilbage til virkeligheden og polaregnene.

Ligeså idyllisk som naturomgivelserne således var, ligeså naive og tillidsfulde var dyrene, der levede i dem. Rennerne, som øjensynlig holdt meget af at tage sig en lille promenade langs stranden for at slikke salt, optrådte i mængde, særlig på den vestlige del af kysten. De var så lidet sky, at de kom løbende hen til os, ja en flok på 7 stykker

Moskusokseflokk i Jameson Land 1984. Foto: Sune Holt.

gjorde holdt i kun 30 skridts afstand fra mig, da jeg om middagen målte solens højde. Vi kunne omtrent have skudt så mange af disse dyr, som vi ønskede; men da vi havde andre ting at varetage, skød vi blot to, der så at sige kom løbende ned i båden til os. Noget nærmere ved Kap Stewart så vi en flok moskusokser, som lå og sov på en snemark i en kløft. Da vi heller ikke ville gøre jagt på disse for ikke at sinke os med flåning og transport, nøjedes vi med at gå hen og betragte dem på nært hold. Flokken bestod af ialt 9 stkr., deriblandt en stor, gammel tyr, en ko med to små kalve og to kvier uden horn. De lode os komme ganske nær, men gjorde dog et lille tilløb til at danne carré om de yngste dyr. Den gamle tyr gjorde front mod os og stampe et par gange med forbenene i sneen; men da vi forholdt os rolige, blev dyrene også stående. Først da vi tilstrækkelig havde iagttaget dem, klappede i hænderne og råbte, satte de afsted i så hurtig en galop, som man ikke skulle

have tiltroet dem, med den gamle tyr som arrièrgarde.«³

Freden forstyrret?

Stedets naturrigdom kunne i sig selv gøre Jameson Land værd at beskæftige sig med. Ligeledes det faktum, at man blandt den grønlandske befolkning, der i dag bebor området, finder nogle af fangerhvervets sidste udøvere. Det er imidlertid hverken områdets naturmæssige eller kulturelle egenart, der er den aktuelle anledning til dette temanummer. Årsagen er langt mere prosaisk og kan sammenfattes i ét ord: olie.

Under overfladen af det frodige Jameson Land findes et tykt sedimentbassin af den type, som kan rumme olieforekomster. *Hvis* der er såkaldte moderbjergarter i sedimentbassinet, hvor der i en tidligere geologisk periode er dannet olie, *hvis* der er bjergarter, hvor olien har kunnet opsuges, reservoirt bjergarter, *hvis* der er »fælder«, hvor olie har kunnet samles i underjordiske lommer i stedet

for at spredes eller fordampe gennem overfladen, *hvis* olien findes i tilstrækkeligt store mængder, til at det kan betale sig at udnytte den (og alle disse *hvis'er* er stadig uafklarede) ... kan fangernes, moskusoksernes og gæssenes Jameson Land om nogle år blive det pulserende hjemsted for boretårne, pipelines, mandskabsbarakker, tankanlæg og hundredvis af oliearbejdere. Den arktiske stilhed forstyrret? Det er i hvert fald, hvad lokalbefolkningen frygter.

Følgende telex afsendt den 22. august 1984 fra kommunalbestyrelsen i Ittoqqortoormiit/Scoresbysund til Grønlands Hjemmestyre taler for sig selv: »Efter åben møde 20/8-84 udtaler kommunalbestyrelsen om Jameson Land følgende:

1. Man går imod brug af Kangersajivat (Scoresbysund) som forsyningsbase eller på anden måde, i stedet henstilles det at undersøge den største fjord, nemlig Storefjord.

2. Man anmoder om landstingets hurtige afgørelse af kommunegrænsespørgsmålet, som man fra tidligere tid havde ønsket.

3. Man ønsker/kræver kommunalbestyrelsens deltagelse i alle forhandlinger om/under olieefterforskning.«

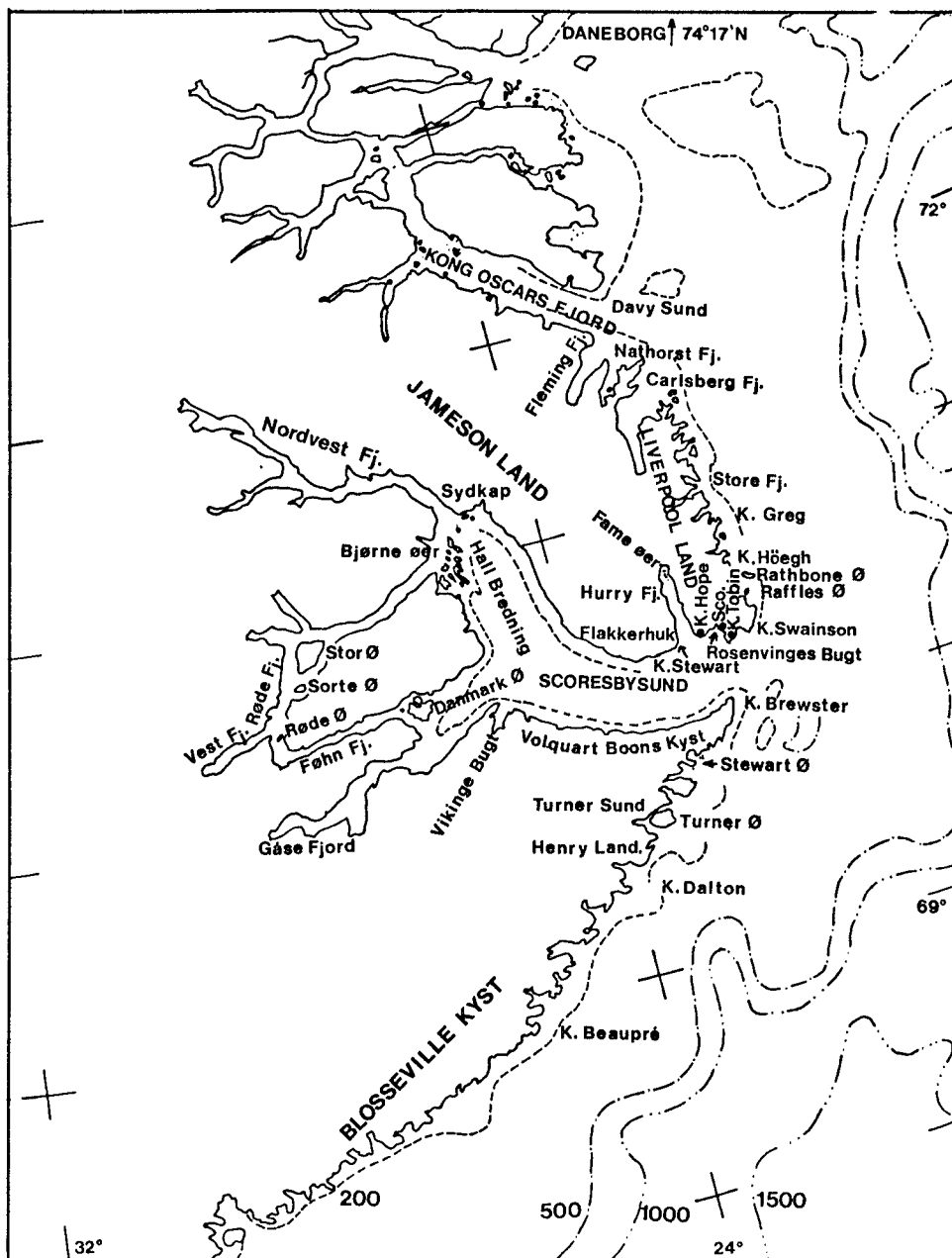
Klar tale. Heroverfor står det amerikanske olieselskab ARCO's lige så klare insisteren på, at hvis der skal igangsættes olieaktiviteter i Jameson Land, må der nødvendigvis sejles igennem Scoresbysund og den tilstødende fjord, Hurry Fjord både i efterforskningsfasen (det har de politiske myndigheder givet grønt lys for) og i en eventuel udvindingsfase (det har de politiske myndigheder *ikke* givet grønt lys for).⁴

Koncessionsforhandlingerne

Men hvad er det egentlig, der skal ske i Jameson Land? Kort fortalt har de dansk-grønlandske myndigheder i godt fire år ligget i forhandlinger om en oliekoncession med ARCO og Nordisk Mineselskab. Koncessionen er i praksis færdigforhandlet, men den mangler endnu at blive godkendt af de politisk ansvarlige i Danmark (grønlandsministeren og folketingets grønlandsudvalg) og Grønland (landsstyret og landstinget), hvilket muligvis allerede er sket, når disse linjer læses. Hovedprincipperne i koncessionen, som de fremgår af den seneste årsberetning fra Fællesrådet vedrørende mineralske råstoffer i Grønland samt oplysninger i dagspressen,⁵ er følgende:

Koncessionsområdet dækker 10.000 km² af Jameson Lands samlede areal på 14.000 km². I dette område forpligter selskaberne sig til over en periode på 12 år at foretage seismiske undersøgelser samt 11 efterforskningsboringer. Koncessionshaverne kan dog »slippe« med 2 efterforskningsboringer og 800 km seismiske linier, hvis de opsiger koncessionen efter 6 år. Omvendt er der formentlig ikke noget til hinder for, at selskaberne kan foretage flere boringer, end de er forpligtet til, hvis de ønsker det.

Efterforskningsforpligtelserne er set i international målestok beskedne, men må vurderes ud fra, at det drejer sig om et uudforsket område, hvilket øger selskabernes økonomiske risiko, og – hvad der er nok så vigtigt – at ARCO og Nordisk Mineselskab i kraft af sidstnævntes koncession fra 1952 reelt »siddet« på

Scoresby Sund-området med de vigtigste stednavne nævnt i teksten.

området. Det har derfor ikke været muligt at lade flere selskaber konkurrere om at opnå koncessionsrettigheder. I lø-

bet af efterforskningsperioden indskrænkes koncessionsområdet, idet 25 % af arealet skal tilbageleveres efter 8 år og

endnu 25 % efter 10 år. Det vil stille myndighederne frit m. h. t. at udbyde disse områder til andre selskaber. Hvis koncessionshaverne finder olie eller gas, vil de kunne beholde de pågældende områder i en 30 års udvindingsperiode. Den resterende del af koncessionsarealet, hvor der efter 12 års forløb ikke er gjort kommercielle fund, overgår atter til myndighederne.

M. h. t. beskatning er parterne blevet enig om, at der skal betales en produktionsafgift (royalty) på 12,5 % af værdien af den udskibede olie og gas, dog kun 5 % af de første 200 mill. tønder. Iøvrigt skal der betales almindelig selskabsskat.⁶ Koncessionen indeholder bestemmelser om, at et dansk-grønlandsk offentligt selskab skal deltage i efterforskningsfasen med en andel på 25 %. Hvis det bliver tale om udvinning, kan denne deltagelse forøges med op til 50 % afhængigt af produktionens omfang. Ved særlig store fund er der mulighed for at udvide den offentlige deltagelse til hele 75 %. Det offentlige selskab deltager som »gratis-passager« i efterforskningsfasen (selskabet er det, der kaldes »økonomisk båret«), men skal selv skyde kapital i projektet i en evt. opbygnings- og udvindingsfase.

Koncessionen pålægger endvidere koncessionshaverne i videst muligt omfang at oplære og benytte dansk/grønlandsk arbejdskraft og at bruge danske eller grønlandske firmaer som underleverandører under forudsætning af, at de er konkurrencedygtige.

Dette er rammerne. Hvordan de vil blive udfyldt, er op til olieselskaberne, de politiske myndigheder i Grønland og

Danmark – og måske også lokalbefolkningen i det område, der er opkaldt efter en forlængst glemt engelsk professor. Artiklerne i dette nummer behandler en række aspekter af Jameson Land-problematikken: politiske, beskæftigelsesmæssige, etnografiske og biologiske. Der kunne siges meget mere om denne sag, og det bliver der givetvis også. Vi håber at dette nummer vil bidrage til debatten.

Noter:

1. William Scoresby Jr., *Journal of a Voyage to the Northern Whale-Fishery; Including Researches and Discoveries on the Eastern Coast of West Greenland, Made in the Summer of 1822, in the Ship Baffin of Liverpool*, Edinburg 1823.
2. Året efter traf Charles Clavering en gruppe på 12 eskimoer på Clavering Ø, nogle hundrede kilometer nord for Scoresbysund. Det var det sidste møde med nordkystens oprindelige beboere.
3. C. Ryder, »Beretning om den østgrønlandske Expedition 1891–92«, *Meddelelser om Grønland*, nr. 17, København 1895, pp. 38–39.
4. Ved et pressemøde i Nuuk den 28. juni sagde vicepræsident i ARCO, Robert Lord: »ARCO kan ikke underskrive en koncession, med mindre en forsyningshavn anlægges i Hurry Fjord. Jeg ville føre alle bag lyset, inklusive mig selv, hvis jeg sagde, at fjordene nord for Jameson Land kan bruges. Det kan de ikke på grund af isforholdene.«
5. *Beretning for perioden 1. juli 1983 til 30. juni 1984*, Fællesrådet vedrørende mineralske råstoffer i Grønland, pp. 15–16 samt Bodil Kofoed og Lars Toft Rasmussen, »Fangersamfund truet af grønlandsk olieprojekt«, *Information* 10–11.9.84.
6. Der har tilsyneladende ikke været planer om at introducere en egentlig oliesærskat som den, der blev indført i Danmark i 1982. Herudover savnes visse elementer af økonomisk kontrol og regulering. De områder, der f. eks. kunne være tale om at underkaste offentlig regulering, er transport og låneoptagning. For en uddybning af denne problemstilling henvises til Jerome D. Davis, Finn Breinholt Larsen, Karen Marie Pagh Nielsen, *Offentlig styring af olie-gasaktiviteter i Grønland*, Århus 1984, p. 183 ff.